

મોઝામીમચી વાર્તા.

કવિતા રૂપે

છોટ મલાલ કાળીદાસે.

બનાવી

ત

અમદાવાદમાં.

મામાના દેવેલીમધ્યે યુનાઇટેડ પ્રિં અને જી

એન્ડ કંપની "લિમિટેડ" ના પ્રેસમાં

રણછોડલાલ ગંગારામે છાપી.

આવૃત્તિ બીજી.

સંવત ૧૯૩૦.

સને ૧૮૭૪.

કીમત ત્રણ આના.

મોઢામીમની વાત.

દોહરા.

- પરમેશ્વરને પ્રેમથી, પેહુલો કર પ્રણામ;
 ઊત્તમ બુદ્ધિ ઊપજે, જપતાં જેનું નામ. ૧
- કથા એક વળતી કથુ, સુણતાં તે સુખ થાય;
 ધર્મ ઉપર મક્કા વધે, જડતા સઘળી જાય. ૨
- કર્તાએ આ જગ કર્યું, વળતી કરિયા વેદ;
 વેદ વિધિએ વર્તતાં, છલનો થાય ઊછેદ. ૩
- વાણી સુણતાં વેદની, સત્ય ધર્મ સમજાય;
 પાપંડીના પંથનો, જૂઠ્ઠા જરૂર જણાય. ૪
- વેદ રહિત વાણી વેદ. અરૂ તેજ પાપંડ;
 જૂઠ્ઠા અતાવે જીવને, કુષ્ટ સહે જમદંડ. ૫
- પાપંડીના પંથમાં, જૂઠ્ઠા તણું બહુ જોર;
 વેમ વધારે વિચમાં, હુંગ લહે નહિ દોર. ૬
- વાણી સુણે ન વેદની, બોળા તે બરમાય;
 મૂઢ ગુરૂને માંનતાં, વથા જન્મ વહિ જાય. ૭
- વિદ્યા નહિ જે નર વિષે, બોલે તે જમખાણ;
 પાપંડીના પાશમાં, તેજ પડે તતકાળ. ૮
- વેશ ધરા વૈરાગીનો, પાપંડી બહુ પેર;

જોડે જૂઠી જ્યુકિતયો, વેદ ધર્મશું વેર. ૯
 છળ કરીને જન્મ છેતર્યો, ભૂપતિ બોજો બીમ;
 પરમેશ્વરને પરિહરી, નરતો પાળ્યો નીમ. ૧૦
 મહા પંડિત બ્યારે મળ્યા, સાચો લાધ્યો શોધ;
 ભ્રાંતિ ભાગી બીમનો, બહુધા દીધો બોધ. ૧૧
 કહુ વિરતીશી તે કથા, હર્ષ ધરી ઇતિહાસ;
 સન્નન અવણે સાંભળો, પ્રકટે જુદિ પ્રકાશ. ૧૨

ચોપાઈ.

ગુણવંત દેશ ભજો ગુજરાત, પાટણપુર તેમાં પ્રખ્યાત;
 બોજો બીમ તેનો ભૂપતી, રૂદયે કપટ ન સમજે રતિ. ૧
 રાજ ચલાવે રૂડી રીત, પ્રજા પાળતો પૂરણ પ્રીત;
 શૂરધીર સતવાદી સોય, કહે છે બોજો સર્વ કોય. ૨
 ગજરથ ઘોડા પાયક ધણા, મહા વૈભવમાંહે નહિ મણા;
 પત્ની પુત્ર સહિત પરિવાર, બારે રત્ન ભર્યા ભંડાર. ૩
 પુરનો શોભા પરમ અનૂપ, સરિતા સર વાપીને કૂપ;
 વન ઊપવન વિધ વિધનાં ગ્રાડ, અતિ કુલ કુળભાર અરાડ. ૪
 શિવ વિભક્ષુનાં દેવળ સોય, હિમાળય સરખા જન્મ હોય;
 વિપ્ર વસિષ્ઠ સરખા ત્યાં વસે, જીતમ વેદ ધર્મ અબ્યાસે. ૫
 હોમ અગ્નિ હોતમાં હોમ, ધુત્ર ધન કરકે જઈ બોમ;
 અહોનિશ વેદ ધુનિ ગાયરે, કર્મસંધ્યાદિક સહુકો કરે. ૬

સહુનાં ધરે જ્યાં બહુ સરે, વાદળ સાથે વાતો કરે;
 ધન પતોડા સહુને ધામ, પરમ મનોહર પાટણ ગામ. ૭
 વસે વાસ ત્યાં સર્વે વરણ, જીવમ ધર્મ કરે આચરણ;
 બહુ વરતુ બરિયા બેળર, ચૈટાં ચોક શેરિયો સાર. ૮
 વણિક ધણા દાંસે ધનવાન, દયા ધર્મ પાળે દે દાન;
 ધર્મશાળાઓ કરાં ધામ, ઠીક સદાવત ઠામીઠામ. ૯
 રાજ મહેલ બહુ રૂડે રંગ, જીવને જોતાં પરમ જીમંગ;
 પરમ પ્રવીણ બહો પરધાન, મહિપતિ જોને આપે માન. ૧૦
 ખટ બાપા જાણે તે ખરી, બારે નીતિ જોમાં બરી;
 પંડિત પાંચસે બેસે પાસ, શાસ્ત્ર પુરાણ સુણે ઇતિહાસ. ૧૧
 ચરચા આલે નિત્યે નવી, વિધ વિધ વણન કરતા કવી;
 યુગ ક્ષત્રિય સામેન સોય, જુદે જીતી ન સકે કોય. ૧૨
 યુગવંતા નર બીજા ધણા, સકળ કળાએ સોહામણા;
 સિંહાસન પર શોભે ભૂપ, રાય બીમ અતી સુંદર રૂપ. ૧૩
 એક ખોડ મોટી એ માંય, સાર અસાર ન સમજે કાંય;
 જાળથી તે છતરાયો જાય, કપટીની કિમત નવ થાય. ૧૪
 બણ્યા વગરનો ભેદ ન લહે, ભાજો ભાજો સહુકો કહે;
 વિદ્યા નેત્ર વિના નર નેહ, અંધ અજાણ કહાવે એહ. ૧૫
 પરવશ થઈ ચાલે તે પશુ, કાજ અકાજ ન સમજે કશુ;
 જીન્મત જુદિ વચન કઠોર, દંગ વગરનું જોવું ટોર. ૧૬

અગમ વિચારે ન આવે જ્ઞાન, પેટ ભરે પણ પશુ સમાન;
 એવા અવગુણ અવર અનેક, ધટમાં નહિજો ગ્રંથ પિવેક. ૧૭
 પર નેત્રે જોઈને તે પજો, કૂડ કપટ છળને નવ કળે;
 શબ્દ તણો સમજે નહિ સાર, વિધિ તણો નહી કાંચ વિચાર. ૧૮
 વચન જુક્તિએ વાણી જાય, પોતે ધર્મ થકી પણ રાય;
 બાળપણે તે ભાંટે બહુ, સારી વિદ્યા બણીએ સહુ. ૧૯
 બણ્યા વગરનો રાજા ભીમ, નવ, સમજ્યો ઈશ્વરનો નીમ;
 ગુણ હીણા ગુરુનું લેઈ જ્ઞાન, પંડિતનું કીધું અપમાન. ૨૦
 કહુ હવે કપટીની કથા, જોવી સાંભળીએ મેં જથા;
 રનેહ ધરી સાંભળજ્યો સહુ, આગળ બોધ એમાંએ બહુ. ૨૧

દોહરા.

એક સમે ત્યાં આવિઓ, કપટ ભિખ ધરી કોય;
 ચંચળ એલા ચાર છે, સિધ સંધાયે સોય. ૧
 સિદ્ધ કહે એલાસુણો, વિવિધી ભાતી ધરી વેશ;
 ગુમ રહો જઈ ગામમાં, લોક ન જાણે લેશ. ૨
 હું રહુછુ હાવે જહા, ઠીક નહીપર ઠામ;
 ભાજન ભાવે લાવજો, કરજો જુગતે ઠામ. ૩
 આસન આગળ આવજો, વિપ્ર તણો ધરી વેશ;
 ભેડ ધરે કાંઈ ભાવથી, તમને તે આપેશ. ૪

- વખાણ કરજો બહુ વિધે, વાહ બાપજી વાહ;
 નમ જોવા દાતા નથી, શેઠ ભૂપકે સાહ. ૫
 એમ કહીને ઉઠિયો, સરીતા તોરે સાર;
 આસન એકાંતે કરી, બાવો બેઠો બાર. ૬
 બાવો ત્યાં બેઠો જઈ, કપટ નજાણે કોય;
 માનવ સહુ જોવા મળે, સિદ્ધ બલો કે સોય. ૭
 અંગ ભરમ ઊંજવળ અતી, શિરપર જટા વિશાળ;
 તેર શેરનું ટુંબકું, વેશ ધણો વિકરાળ. ૮
 ભાવ તિલક મોટું બહુ, બડકે દેખી ભેશ;
 કંઠે માળા કમળની, કુટીલ બાંધીઆ કેશ. ૯
 પોથીમાં બે પાટીયાં, બાંધણુ બાંધ્યાં બેશ;
 પાસે આશા પાવડી, વાહ સંતનો વેશ. ૧૦
 આસન પર રહે એકલો, મ્હોટી રાખી માળ;
 બાળકને બીહામણો, કરડો સિદ્ધ કરાળ. ૧૧
 દુનિયાને દેખાડવા, લક્ષણ એવાં લીધ;
 બિદ કોઈ બાળે નહી, સહુકો જાણે સિદ્ધ. ૧૨
 ચેલા બાવાના અતુર, વિવિધ ધરીને વેશ;
 ભાજન આપે ભાવતાં, લોક લહે નહી લેશ. ૧૩
 એક સમ ત્યાં આવીઓ, સિધુ લેખ સાહુકાર;
 અરપું બાવા આગળે, નમન કરી નિર્ધાર. ૧૪

- ખાવો વળતો બોલિયો, સાંભળ શેઠ સુભાણ; ૧૫
 ખટરેસ હું ખાધા વિના, પ્રીત્વે રાખ્યુ પ્રાણ.
 જીતી રસના રીતિએ, વધા વીત્યાં વીશ;
 જોગ જુગતી મેં ને કરી, જાણે તે જગદીશ. ૧૬
 અબ ભરે ને ઉદરમાં, અગમ ન સુને એક;
 ભેસા નેશી યદને બન્ને, વિધિનો નહિ વિવેક. ૧૭
 જોગી જંગમસે વડા, સન્યાશી દરવેશ;
 અબ ખાયછે એટલા, વૃથા તેમના વેશ. ૧૮
 જ્ઞાનામૃતની ગગનથી, આવે અમરત ધાર;
 પીતાં પુઝટ રહે વપ્ર, લેઉન અબ લગાર. ૧૯
 વળતો બોલ્યો વાણીયો, અરણ્યું તમને અબ;
 ધાણ નહી હું ધર વિષે, જોછું વૈજણવ જંત. ૨૦
 દોઠો ખાવે દુરથી, સાધક બ્રાહ્મણ સોય;
 આપીદે તું એહને, કે એ બ્રાહ્મણ કોય. ૨૧
 સાચુ શેઠે માનિયું, સિદ્ધ વચન એ સાર;
 સીધુ સાધક વીપ્રને, આપ્યુ એણી વાર. ૨૨
 વંદન કરિને વાંણિયો, ગયો આપને ઘેર;
 માહા પુરુષ મોટા ખરા, પરખી એણે પેર. ૨૩
 બાણ્ય કંઈ સહુ જંતને, વાયે ચાલી વાત;
 આળ્યો બાળ્યે આપણે, સિદ્ધ બક્ષો સાક્ષાત. ૨૪

પછી શેકને પૂછવા, લાખો મળિયા લોકઃ	
કહો બાપો કેવાકહે, કૂલ્ય ન મારો ફોક.	૨૫
વળતો બાલ્યો વાંણિયો, મેં જોયોછે મર્મઃ	
મુખ જોતા એ મહંતનું, કાપે કોટિક કર્મ.	૨૬
ઇન્દ્રિય છૂટ્યાં એમણે, રસના રૂડી રીતઃ	
નારી નાણા ઉપરે, પણ એક ન ધરે પ્રીત.	૨૭
અમૃત જે આકાશનું, પીને રેછે પુષ્ટઃ	
આશા નહિ અંતર વિષે, સદા રહે સંતુષ્ટ.	૨૮
ખરે અજ ખાતા નથી, સાચુ કહુધું સોયઃ	
સીધુ તે લીધુ નહિ, કુડ નમાનો કોય.	૨૯
સર્વેએ માન્યુ સહિ, રૂડા થયા રણિયાતઃ	
આલ્યા ત્યાં આંપે કરી, જોવા સિદ્ધની જાત.	૩૦
ભેડ મૂકવા બાવથી, શ્રીકૃણ ફેકૃણ સારઃ	
નરનારી સહુ નાસંપા, હાથે ઝાલ્યા હાર.	૩૧
પૂછને પાંચ નમ્યાં, ગાય મનોહર ગીતઃ	
કલોત કરતી કામિની, નિરખે આત્મી નિત્ય.	૩૨
દુનિયામાં દરેદી ધણા, દોસે દેશ દેશઃ	
ભેખ દેખિ બરમાયછે, હહઆ કૂટ હમિય.	૩૩

છપો.

કાવ ગમાવા રોગ, ભાગ કાળે કો બરમ;

કોય રસાયન કાજ, મજે કિમિયો જો કરમે;
 કોયક માગે પુત્ર, વાંઝિયા મેણું મટો;
 અમળારે આધીન, આપજી આપો બેટો;
 એવી કુનિયાં આંધળી ભિક્ષુક કેડે જઈ બને;
 કેહે છોટમ સમળ્યા વિના, નીચા નરને તે નમે. ૧

ઓપાર્થ.

૧. વૃક્ષ વણિક એક પૃથ્થે વાત, સાચા સિદ્ધ તમે સાક્ષાત;
 કહો કૃપાળ આબ્યા ક્યાં થકી, નામ તમારૂં કો'જી નહી. ૧.
 કહો ધામ કરિયા કેટલાં, કો' કોય શાસ્ત્ર ભણ્યાછો ભક્તાં;
 કહો કેટલા દીકા દેશ, આ પુરમાં ક્યમ કર્યો પ્રવેશ. ૨.
 એટલે બોલ્યા સિદ્ધ મુજાણ, સાંભળ શેઠિયા સર્વ વખાણ;
 ગિરિ ગરનારથી આબ્યા અમે, તત્ત્વ વાત સાંભળજો તમે. ૩.
 નરસિંહદાસ અમારૂં નામ, ઓસટ વારે ચારે ધામ;
 કોધાં તીરથ બીજાં કોડ, જગમાં નથી અમારી જોડ. ૪.
 ભણે ગણેછે પ્રાણી લોક, ભિખુ ધરીને બણવું કોક;
 તપથી થઈને સર્વ તબ્યું, સાધન એક જોગનું સભ્યું. ૫.
 ગુરૂએ અમને આપ્યું જ્ઞાન, એથી અધિક નથી કાંય આંત;
 અગમ વાત સૂજેછે અતિ, રહે ન છાંનું અમથી રતિ. ૬.
 વશીકરણ વિદ્યા છે વગી, મારણ ઉધાટણ સહ મળી;
 કરે કલ્પ ઔપધ કીમિયા, કહો અધિક એથી છે ક્રિયા. ૭.

એક પગાને આદિ અપાર, વસુધાનો જયો વિરતાર;
 જાનું શું કહું જિહ્વાવડે, કાળ કર્મ અમને નવ અડે. ૮
 જોને શેઠ અમારી જટા, ગંગા જળની છે માંહી ધટા;
 એમ કહી છોડી લટ એક, વેગે ચાલી ધાર વિશેક. ૯
 અગતી બડકા વચે આપ, જપવા લાગ્યા મંતરે જાપ;
 શેઠ અચંખા પાંખો સોય, કરામતી જોગીછે કોય. ૧૦
 અકવા લાગ્યો ખાવો ખહુ, સાંભળ શેઠ તને સહુ કહુ;
 ખરા જોગ સિદ્ધિના ખ્યાલ, ઉકુ અધર પેસુ પાતાળ. ૧૧
 સોના રૂપા આદિ સહુ, ખીજાં કૌતુક જાણું ખહુ;
 જળ ઉપર વળી ચાલ્યો જાઉ, વાઘ રૂપ ધરી વનમાં ધાઉ. ૧૨
 ખીજી સિદ્ધિ મુજમા ખહુ, કોય બલા સેવકને કહુ;
 આ નગરીમાં આવ્યા આજ, સેવે તેનાં સુધરે કાજ. ૧૩
 પ્રીત્ય કરી અમને પૂજશે, સર્વ આગમ તેને સૂજશે;
 મુકિતછે મારા કરમાંહિ, આવર કોયને એ ગમ નાંહિ. ૧૪
 રીઝ તેને આપુ રિદ્ધ, નજર ફેરવું ત્યાં નવ નિદ્ધ;
 ખહુ ખરાઈ નહિ ખાલુ મુખે, સાચુછે તે કહુછુ મુખે. ૧૫
 તન મન ધન અર્પે જે તરત, વચન રૂપિયું પાળે વરત;
 મુકુ તેને વૈકુંઠ માંય, કપટ નથી મારે મન કાંય. ૧૬
 ધૂતા તેતો ધન લે હરી, મુખથી મ્હોટી વાતો કરી;
 હાંમ ચાંમ કાજે ફૂર્મતો, જ્યુક્ત કરી બરમાવે જતી. ૧૭

અમ સર્વ તજ્યાછે આહાર, વશ કીધાછે સર્વ વિકાર;
 અમ સરજાને સેવે જ્ઞેહ, દુનિયાંમાં તે ન ધરે દેહ. ૧૮
 બકી એમ બાવો બોલીયો, બમ્પો શેઠ બાવિક ભાજિયો;
 સિદ્ધ તણી વાતો સાંભળી, ગયુ તરત તેનુ મન ગળી. ૧૯
 પ્રેમ ધરીને પાવે નમ્પો, બાધ ભલો બાવાનો ગમ્પો;
 આત્મા માગે આળ્યો ઘેર, પુરજનને કહી સધળી પેર. ૨૦
 ધરડો રાજ સજામાં ગયો, સમાચાર ત્યાં સધળો કહ્યો;
 ભાજા બીમને ઉપજ્યો બાવ, નિર્મળ જોગી બવજળનાવ. ૨૧
 દીક્ષા લેવાનુ દિલ થયું, ગય સુણતાં સહુ સાંભળ ગયું;
 સિદ્ધ સમીપે જલુ સહી, ઉડ્યો રાજ એવુ કહી. ૨૨
 સેના ત્યાં જવા સજ થઈ, ચરચા ગુરને ચેલે કહી;
 લોડે બેસી રાજ ગયો, બાવો તે બગ દયાની થયો. ૨૩
 જોગી નજરે જોતા નથી, સિદ્ધ ખરા મોટા સર્વથી;
 રાજ તે સામુ જોઈ રહ્યો, ચિર વિશ્વાસ તેને મન થયો. ૨૪
 કોઝાહલ સાંભળિયું કાંન, બાવે ત્યાં મુક્યુ બગ દયાન;
 જોગિયે સામુ જોયું જલ, તરત રાય નમિયો ત્યાં તદા. ૨૫
 વિનય કરીને વારવાર, નરપતિ નમન કરે નિર્ધાર;
 ભૂપે બેઠ મુકી ત્યાં બહી, અરપી સો મહેરો એકલો. ૨૬
 જોગને બોલ્યો જોગીજન, ધૂલ્ય સમાન અમારે ધન;
 પચ્ચર સરખા પારસમણી, બાળુ નહિહું માયા બહી. ૨૭

ઇશ્વર તો આવે આ પડી, માયા જાણી મૂકી પડી;
 સાચા સેવકનો ધર્મ સહી, કરકાસે મળવું નહિ કહી. ૨૮
 ગુરુ દેવ રાજ આગળે, મુકી ભિડને સજ્જન મળે;
 સર્વ સમરપી જાળવા સંત, એવું કે છે સંત અનંત. ૨૯
 આ ઠામે સર્વ આવળે, લોક માત્ર પૂજા લાવળે;
 આપી દેહશું કોઇને અમે, તેથી મુક્ત થઇ જશે તમે. ૩૦
 સાધક દ્વિજ સરસો આવિયો, આવે તેને બોલાવિયો;
 અમે દ્રવ્યને અડતા નથી, મેષ્ટ તમે પ્રાપ્ત સર્વથી. ૩૧
 ધન મુજ આગળ રાખે ધર્મ, તે અર્પણ મેં તમને કર્યું;
 વિધિએ ધન તમે વાવરો, કોઇ સાદ પરમારથ કરો. ૩૨
 વિપ્ર વળતી કર્યું વખાણ, કળિમાં તમ સરખોછે કાંણ;
 ત્યાગી જોગી મોટા તમે, નરપતિ સહુ તમપાયે તમે. ૩૩
 મહિપતિ કેરૂં માંડુ મંત્ર, ધન ત્યાગી જોગી ધન ધન;
 જીત્યા બાગ્ય અમારૂં આજ, મહેર કરો આપ્યા માહારાજ. ૩૪
 સાચા સંત શોધ્યા નવ જડે, અજ ધનાર્થી બહુ આથડે;
 અજ તજ્યુ એમોદુ અતિ, વપુ ક્યમ રહે બીજા વતી. ૩૫
 પેઠા વસ્ત્રનો પડદો કરો, ધ્યાન સમાધિ સિદ્ધિ ધરી;
 ધડી ચાર એમ કરતાં ગઈ, પરમ સમાધિ પુરણ થઈ. ૩૬
 મેવા બંને મૂઠીબરી, ધરણી પતિની આગળ ધરી;
 અમે વૈકુંઠે જઈ આવિયા, પરસાદી પ્રભુની લાવિયા. ૩૭

આપો સહુને વેચી એહ, દેવ સરિખો થાશે દેહ;
 રીઝયું મન ત્યાં રાજતણુ, દીકું તેમાં દૈવત ધણું. ૩૮
 ગુકિત નહીં જોગી તણી, પલટાયું મન પાટણુ ધણી;
 ભૂતવણીમાં ભૂલ્યો ભૂપ, રૂકું ભિખનું દેખી રૂપ. ૩૯

છપો.

ભૂલે દેખી ભિખ, અકલ નવ સૂજે એને;
 ભૂલે દેખી ભિખ, તરત વશ થાયે તેને;
 ભૂલે દેખી ભિખ, ટેકે પોતાનો ટાળે;
 ભૂલે દેખી ભિખ, વશકરી અવજો વાળે;
 વિધ વિધ કોઇ જુગતી વડે, ભાળા ભમાવે છળકરી;
 કહે છોટમ તે પારખે, જોનો હાથ ગ્રહે હરી. ૧

દોહરા.

કરજોડી રાજા કહે, મ્હેર કરો મહારાજ;
 કિંકર જાણી કરે ગ્રહો, આપો દોક્ષા આજ. ૧
 સેવક શરણે આવિયો, જાણી સંમ સુજાણ;
 કે'શો તે કરશું અમ્ર, પાણુ વચન પ્રમાણ. ૨
 આપો વળતો બોલિયો, રૂપે ધરજે રાય;
 પ્રીતયે વચનજ પાળતાં, સર્વે સિદ્ધિ થાય. ૩
 કાંય તારે કરેયુ નહી, તપ તીરથ વૃત ત્યાગ;
 વચન વિવેકે પાળજે, ગિર આંણી અનુરાગ. ૪

- ગંગા ગોકુલ ગોમતી, કાશીને કેદાર; ૫
 વચન એક માંહિ વસે, સર્વેનું કૃણ સાર.
 ગુણ વાત નહિ ગ્રંથમાં. ગુરના ધરનુ સાન; ૬
 પંડિતને નહિ પારખુ, સત ગુરનીએ સાન,
 ભલો વેદનો બેદરે, સરસ ગીતાનો સાર; ૭
 જગમાં કોઈ જાણે નહિ, પદતાં ગ્રંથ અપાર.
 તેજ તત્વ પુજને કહુ, કરતાં કષ્ટ ન કોય; ૮
 નિષ્ઠે નામ ન ચૂકવો, હુતે સિદ્ધિ હાય.
 જાને ન સુણો કોયની, વેદ શાસ્ત્રની વાત; ૯
 અજબ કૃણ અવધૂતની, સમજી તે શક્ષાત,
 બાવ ધણો જોઈ ભૂપનો, વિપરિત બાહ્યો વાણ; ૧૦
 માનધરી માંધો થયો, જમ હાય મોટો જાણુ.
 શાસાર સેવક કરે, એવો શોણે અરથ; ૧૧
 આરોગ્ય નહિ અંજને, ગાંઠ ન બાંધુ ગરથ.
 મતબલશી મારે પડી, સંસારીની સાથ; ૧૨
 સિદ્ધિયો સહુ સાંમટી, હરિએ આપી હાય.
 રાજ હાય રજો ગુણી, જા જા ઉઠય જરર; ૧૩
 એમ કહી અવજો કર્યો, દાંભિક બેઠો દૂર.
 રહ લાગી બહુ રાયને, આતુર થયો અપાર; ૧૪
 બીડીને ઘેર આવિયો, વળતી કર્યો વિચાર.

- રાજા પરજા કોયળી, તમા નહિ તલબાર;
માટે મોટું તત્વ તે, સિદ્ધ કનેછે સાર. ૧૫
- સિદ્ધ સમીપે સંચરે, નિત નિત રાખી નેમ;
દેવ મણી દર્શન કરે, પૂરણ વાઘ્યો પ્રેમ. ૧૬
- ભાવ ધણો બૂપાલનો, આવે દીકો બેશ;
સમદેહ સાલિંગ રામના, આપો ત્યાં ઉપદેશ. ૧૭
- કોઈ આગળ કેવી નહિ, મારામતની વાત;
સાચા મનથી સાધજે, સિદ્ધ થશે સાક્ષાત. ૧૮
- સરસ ગિતાનો સારછે, દધિને પાવા દોય;
ભાવ ધરિ ભાજન કરે, હરિનુ દર્શન હોય.
પંડિતને જઘ પૂછજે, એવો નહિ કે અર્થ;
વાત વદે જો વેદની, તેનું જાણે વ્યર્થ. ૨૦
- માનેશ નહિ તું મુળગી, વદે અવરજો વાત;
અન્ય અર્થ ઉરમાં ધર. તો તુજ શિર ગુરુધાત. ૨૧
- એજ વચનને અનુસરો, વસ થાશે વિદેશ;
દહિને પાવા દિવ્યછે, એ સાચો ઉપદેશ. ૨૨

છપો.

ભાળા બરમ એમ, સનાતન ધર્મ ન શાધિ;
ભાળા બરમ એમ, પડે પાપંડો બાધિ;
ભાળા બરમ એમ, ઢુંગ દેખી જો ધાયા;

બોળા બરમે એમ, વહે જીહાના વાહ્યા;
 વેદ પદાંગ જાણ્યા વીના, કૃષ્ણ જાય તે કુંદમાં;
 કહે છોટમ બુદ્યા ભમે, નહિ સમજણ મતિમંદમાં. ૧

આપાર્થ.

એવો એ ગુરનો ઊપદેશ, નિશ્ચે માન્યો મન નરેશ;
 દાક્ષા લઈ આપી દક્ષિણા, ઘણી મોર રૂપેના ઘણા. ૧
 સાધક સામા દીક્ષા સોય, કે આવો આવો સહુ કોય;
 આ ધન તમને આપ્યું અમે, આવ વાવરો ખરેયો તમે. ૨
 બલા સુખો તે આજ્ઞાણ થયા, આશિષ દેહને આધારગયા;
 રાજા મંત્ર થયો રણિયાત, જોગી ક્રીય દેવાંથી જાત્ય. ૩
 મંદિર પધારો મારે ગુર, મારી રીતે સેવા કર;
 જોગી કે જંગલમાં રહુ, શીત ઉજ્જુને વરણ સહુ. ૪
 પુરમાં અમે પેસતા નથી, કહુછુ વુજ્જને સાચુ કથી;
 પુર પતિ પ્રેમે લાગ્યો પાય, વળતી રાજા થયો વિદાય. ૫
 બોવનમાં આવ્યો ભૂપતી, અર્થ સાધવા ઉત્તર અતિ;
 કરે કલ્પ ને સિદ્ધે કલ્યા, પુંવા દહિયો પુષ્કળ થયો. ૬
 દેશ દેશના વિદ્વાન, આવે તેને આપે માન;
 આદરથી પૂછે એટલું, કો' આજ્ઞાણ બણિયા કેટલું. ૭
 કોકે બાકુશુ કોકે ન્યાય, કોય સાંખ્ય ઇતિહાસ કથાય;
 કરે પરિક્ષા પંડિત તણી, પ્રીતે પૂછે પાટણ ઘણી. ૮

એકજ કો' ગીતાનો અર્થ, વિદ્યા નીકર સધળી વ્યર્થ; ^૧
 વળતા પંડિત વાંછી વદે, રાજા અર્થ રાખજો રૂદે. ૯
 શ્લોક ભણી કે સહિત સમાસ, પ્રકટ ગિતાનો અર્થ પ્રકાશ;
 માનિ નહિ મહીપતિનું મન, નથી જાણતા પંડિત જન, ૧૦
 આવે પંડિત એમ અનેક, ટાળે રાજા સહુનો ટેક;
 કાયનો અર્થ ન કરે કબૂલ, ભણ્યા ગણ્યામાં કોટે ભૂલ. ૧૧
 અણુ સમજ્યો રાજા એમ કરે, માન સર્વનું મહિપતિ હરે;
 મળે નહિ પંડિતને માન, કોડી ન કરે કોઈને દાન. ૧૨
 નાશિતક એ નરપતી યંછ ગયો, વેદ ધર્મ મૂકાને વયો;
 વિપ્ર સર્વ મન વિશ્વમય થયા, આદ્ય ધર્મ સહુ ઉઠી ગયા. ૧૩
 મહિપતિ તેજ ધર્મનું મૂળ, પાપી ભૂપ પ્રજાને શુળ;
 અંધ રાજા જો હોય અજાણ, કરે ધર્મનું રક્ષણ કાણ. ૧૪
 ચાર વારુને આશ્રમ ચાર, વેદ ધર્મથી સહુ બંધાર;
 મથરેની આજ્ઞાછે એહ, રાયે રક્ષણ કરવાં તેહ. ૧૫
 ધર્મ હીન જો વાણી પતિ, એ રૌરવ દુઃખ પામે અતિ;
 જુઠા ધર્મમાં રાજા જાય, પ્રજા તેહની બહુ પીડાય. ૧૬
 પ્રયત્નમાં પ્રકટે પાખંડ, દેહ સદે કાણુ તેને દડ;
 નીતિહીન હોયે નરપાળ, સતની કાણુ કરે સંભાળ. ૧૭
 વેદ ધર્મ ક્યાં જાહેને વસે, જગતી માંથી વિદ્યા જશે;
 અવિદ્યાન જ્યાં ભૂપ અજાણ, ગુણી તણા ગુણ જાણે કાણ. ૧૮

વેદક જ્યોતિષ વ્યાકરણ ન્યાય, કહો પરીક્ષા કાંણે થાય;
 જોગ સાંખ્ય ને પાતાંજી, વેદ વેદાંત શ્રેણ બણશે વળી. ૧૯
 ગ્રંથ શિલ્પને ગાંધર્વતણા, શું કરવાને શીખે ધણા;
 જશે સર્વ વિદ્યાજ જરૂર, પાખંડ બહુ વધશે ભરપૂર. ૨૦
 ખરા ધર્મથી ક્ષત્રિય જશે, કુષ્ટ જનોનું જોરજ થશે;
 મળે ગુણી પંડિતને માન, દે રાજ તેને નિત્ય દાન. ૨૧
 હુંતર વિદ્યા વધે હમેશં, શોભે સઘજો તેનો દેશ;
 વિક્રમ ભોજ સમા ભૂપતી, દેતા દાન વિદ્યા જોઈ અતિ ૨૨
 નવે ખંડમાં ચાલ્યુ નામ, ગુણ ગાયે સહુ ગામો ગામ;
 ૨૧ વિદ્યાયો રાજ વડે, જેથી ધર્મ સર્વને જડે. ૨૩
 ધર્મ વિના સઘજે અંધિર, પશુ મનુષ્યમાં શાંનો ફેર;
 સ્વર્ગ નરક પાપને પુણ્ય, જાંણ્ય વિના જડ જેવા શુન્ય. ૨૪
 જગ કરતાનો નિયમ જેહ, તુચ્છ બુદ્ધિ શું જાંણે તેહ;
 હાથરને ઝાળખે શા વડે, નિર્દય કુષ્ટ પશુ નીમડે. ૨૫
 પાપ કરી સહુ પ્રલે થાય, જ્યારે સાન વિદ્યા સહુ જાય;
 પંડિત કરે કલ્પના ધણી, ધર્મ રાખજો સૃષ્ટી ધણી. ૨૬
 રૂડો હતો પેલો રાજન, મૂર્ખ જોગટે ફેરવ્યું મન;
 અધમે ધરીયો અવધુન વેશ, નાસ્તિક તેણે કર્યો નરેશ. ૨૭
 સાધુ થઈને આશ્રો શુદ્ધ, ખજે બોધ કીધો છે કીદ્ર;
 મહા વાક્યનો ન લહે મર્મ, ધુણી ધિકાવી બાળ્યો ધર્મ. ૨૮

ગાંભમાં રેહેછે ગરકાવ, ભકિત ધર્મ ઊપર નહિ ભાવ ;
 કહો નવ જાંણે કેવળો, બોધ મૂઠ બાવાનો બળો. ૨૯
 કુડા સિદ્ધ ધણા કળીકાળ, જડ જીવોને નાંખે જાળ ;
 ત્યાગી થઈને તરકર કરે, કપટ કરી ધન સંચય કરે. ૩૦
 જડ બુદ્ધિ જે જીવ અજ્ઞાણ, પાપંડીનું કરે પ્રમાણ ;
 જીવ અજ્ઞાનુ અને ઝાંખર, વળગાડે ત્યાં વળગે ખર. ૩૧
 કહે એમ બ્રાહ્મણ સહુ કોય, હાવે હરી કરે તે હોય ;
 એવે એક પંડિત આવિયો, બ્રાહ્મણ સહુને મન ભાવિયો. ૩૨
 દોહરા.

સાથે સો વિદ્યારથી, મહા પંડિત પરમાણુ ;
 નિર્મળ નાગર નાત્યનો, સહુથી મેજ સુજાણ. ૧
 કાશીનો કહેવાય છે, ગ્રંથ ધણાનુ જ્ઞાન ;
 જાએ સમજે જીતતો, સમરથ બાસ સમાન. ૨
 દિગ્વિજયી સહુ દેશમાં, મોટું નામ મુરાર ;
 બરી સમા જ્યાં બ્રહ્મની, આબોઃ એણે દાર. ૩
 પાટણના પંડિત વિષે, સહુથી જે સરદાર ;
 મુરારજી તેને મળ્યો, નમન કંઈ નિર્ધાર. ૪
 આદર દીધો અતિ ધણો, પૂછી કીધી પેરચ ;
 કહો પધાર્યા ક્યાં થકી, મળપર કીધી મેરચ. ૫
 કહે પંડિત રહુ કાશિએ, વિદ્યા ભણ્યો વિશ્વેશ,

- રાજ સભા રૂડી જ્યાં, પ્રીત્યે કરે પ્રવેશ. ૧
- પંડિત બોલ્યો પુરતણા. વડા તમે વિદ્વાન;
ભાવ ક્યો છે ભૂપતી, મળે ન આપે માન. ૭
- કવિ પંડિત યુણવંત કો, આવે એની પાસ;
કાન ધરે નહિ કોયનું, નિશ્ચે થાય નિરાશ. ૮
- અકલ ફરી છે એહની, જોગી વશ રાજન;
પડદામાં પેશી કરી, જોગો કરે ભજન. ૯
- ભુરકી નાંખી ભૂપતે, એક મળ્યો અવધૂત;
લાંછન કુળને જાગશે, કેશે લોક કપૂત. ૧૦
- કે' પંડિત કાશી તણા. કરિએ કાંય ઊપાય;
જુગત વિના નવ જીતિએ, સર્પ સિંહને રાય. ૧૧
- ખરી ધારજે ખર્જીની, જીભે સાટવી જેમ;
રાજ સાથે રૂસણ, તમે જાંણ્યો તેમ. ૧૨
- છાંનો રહિ હું છળ કરે, કહોજ નહિ જો કાંય;
સાર હરેકુ સર્વનુ, હરા કરે તો હોય. ૧૩
- એકાંતે જઈ ઊતરે, વાડી આગળ વાસ;
વેશ પાનટી પર્વરે, પાખંડીની પાસ. ૧૪
- એમ કહાને ઊઠિયો, પંડિત કરી પ્રણામ;
હાથર હાથે આપણ, કરશે સાર કામ. ૧૫
- વાડી આગળ જઈ વસો, વેપારાને વેશ;

કોય પૂછે તેને કહે, દક્ષિણ માથે દેશ.	૧૬
અગ્રવાળ છઠ્ઠાએ અમે, વેદ ધર્મના વધારી;	
અહિ થોડા દિન ઉતરી, જના સાડ જામશ.	૧૭
પંડિત સરવે પુર તણા, કરે નોતરા નિત્ય;	
સારા જાંણી શેઠને, પુરણ રાખે પ્રીત્ય.	૧૮
સાંજે રાજ સંચર્યો, પાખંડીની પાસ;	
સાંત કરીને શેઠને, પંડિત કરે પ્રકાશ.	૧૯
વળતી ઊઠ્યો વાણિયો, શ્રીકૃષ્ણ લીધુ સાર;	
ચંદન સાડ મોળવા, હાથે કુત્તના હાર.	૨૦
પ્રેમે જઈ પામે નમ્યો, બાવ ધરી ભરપૂર;	
ગદ ગદ કંઠે થઈ ગયો, જીવન જાણવું ગિર.	૨૧
ચંદનહાર ચઢાવિયા, શ્રીકૃષ્ણ સાકર સોય;	
વણિક વેગળા દેશનો, કળી સકે નહિ કોય,	૨૨
વરી દુખી વેદનો, આંસુ આવ્યાં એમ;	
બાવો ખૂચટ ખાપડો, પૂરણ જાંણે પ્રેમ.	૨૩
જવન પાસથો જીવને, જાળવવા કોય જંગ;	
જામ હોય પણ નીચને, નરતે કરે નમન.	૨૪
એમ ધર્મ ઊધારવા, પંડિતે કર્યો પ્રકાર;	
જુગતે જોગી આગળે, ચિનય કર્યો ખહુવાર.	૨૫
વંદન કીધુ વાંણીએ, વિધિથી ધણો વિવેક;	

- કોમળ વચને કરગરે, ઉપમા કહે અનેક. ૨૬
- આવો કે એસો હવે, બહુ પ્રેમીછું ખાપ ;
ભક્તિ ભાવ તુજને બલો, પૂરૂષ કોય પ્રતાપ. ૨૭
- વધશિ કહે રહુ વેગળો, દક્ષિણ દ્રાવડ દેશ ;
સાચા સાધુ શોધતો, કરતો કર હમેશ. ૨૮
- જ્યાં જ્યાં તીરથ જાતરા, જ્યાં હોય જોગીજન ;
તમ સરખા ત્યાગી મળે, માને માફ મન. ૨૯
- જાતોતો હું જાતરા, પાટણ જ્યાં પરભાસ ;
સાચા તમને સાંભળ્યા, આંખો આંછી પાસ. ૩૦
- મોટા ગુરુ મુજને મળ્યા, ત્યાગી છે તમ તોત ;
જોગી મન રીઝ્યો ધણો, સુણી શેઠના બોલ. ૩૧
- પોતાના ગુરુ પૂજતાં, જોઈ રીઝ્યો રાજન ;
ભેડ્યો તેને બૂપતિ, મંઠો લાગ્યો મન. ૩૨
- પરદેશી મજ પંથનો, સાચો હરિજન શેઠ ;
એવી પ્રીતિ આપણી, ઠીક રહે નહિ ઠેઠ. ૩૩
- કહો શેઠ ક્યાં ઉતર્યા, સુ છે તમારા સાથ ;
આવો બોવન આપણે, હેતે ઝાડ્યો હાથ. ૩૪
- ખાવાને ખે જણ નમી, ગયા રાયને ઘેર ;
એકાંતે ઉતારિયો, બૂપે ઉત્તર ભર. ૩૫
- વાણોતર વિદ્યારથી, સરવે આબ્યા સંગ ;

રાજ ભોવન માંહિ રહ્યા, ઉત્તર વાધ્યો અંગ, ૩૬

ઓપાઈ.

શેઠ સકળ ગુણવંતો સાર, ભારે વિદ્યાનો ભંડાર ;
 રાજ નીતિની જાણે રીત્ય, પુરપતિ સાથ ઘણી થઈ પ્રીત્ય, ૧
 રાત દિવસ તે બેળા રહે, કથા ધર્મની મુખથી કહે ;
 બહુ આચરણ બકિત બંધુ, હેતે મન મહાપતિનું હર્ષુ, ૨
 દાસી એકને લાલચ દીધ, સાચુ કરજ કર્યું તુ સિદ્ધ ;
 કરે રાય તે કેળે રોજ, મળશે તુજને સારી મોજ, ૩
 વચન તાણે રાખે વિશ્વાસ, ઇશિ પુરશે તારી આશ ;
 સિદ્ધ મળ્યા પછિ શું આચરે, કેવુ બજન શુ ભોજન કરે, ૪
 સમશામાં દાશીએ સાર, કહ્યો શેઠને સર્વ પ્રકાર ;
 વાત કહીને ગઈ વેગળી, મતનખ સર્વ શેઠને મળા, ૫
 એક દિવસ બેઠા એકાંત, ભૂપતિ કે હવે ભાગો ભત ;
 કહો ગુરુએ તમને શું કહ્યું, અમથી જ્ઞાન અધિક ને થયું, ૬
 વસ્તુમાં જો વેહેરો હોય, સાચુ કહી સમજાવો સૌય ;
 શેઠ કહે સાંભળજી રાય, જાપ ગુરુનો કહ્યો ન જાય, ૭
 મર્યાદા મોટી ત્યમ મટે, ગોપ્ય મંત્ર કહેવો નવ ઘટે ;
 પ્રથમ જો કેહેશે પુરપતી, વળતી કેવાશે મુજવતી, ૮
 કહે રાજા લખ્યે કયમ નામ, શમ દીધાછે શાલિમરામ ;
 એ ઓલંઘ્યાં જો ઉચર, નિશ્ચય નરક વિષે સંચર, ૯

વણિક કહેછે એવાં વાત, સમશામાં કહેવાં સાક્ષાત ;
 ચતુર હોય તે ચિતમાં ધરે, મૂરખતા મનમાં ના ડરે. ૧૦
 કહે રાજા સમશામાં કહો, દયા કરીને સંશય દહો ;
 શેઠ કહે યુર શિવનો ધર્મ, મહાપતિ સમજી લેજો મર્મ. ૧૧
 ગોપ્ય વસ્તુ ઉઘાડાં ગાઉ, તો તો યુરનો દ્રોહો થાઉ ;
 માટે શુદ્ધ સમશા માંય. કહેતાં ન રહે અંતર કાંય. ૧૨
 સાવધ ન થઈ સાંભળ રાય, ગભ્ય પંચમાં એક ગણાય ;
 શ્રદ્ધાથી બીજુ સાંપડે, શાંણા નરને સમશા જડે. ૧૩
 જુગતે કરવો જોનો જોગ, ભાવ ધરીને કરવો જોગ ;
 સરસ કહ્યો ગીતાનો સાર, ભક્ષણથી પામે ભવ પાર. ૧૪
 શેઠ વચન એવાં સાંભળી, ગયુ બીમ નૃપનુ મન ગળી ;
 મળતુ સુણતાં માંયુ મન, રીઝીને બોલ્યો રાજન. ૧૫
 સમશામાં હું સમજ્યો સહી, દિવ્ય વસ્તુ પૌવા ને દહિ ;
 સુંદર એ ગીતાનો સાર, વિરલા જોગી જાહે વિચાર. ૧૬
 પંડિતને મેં પૂછ્યો અર્થ, વિના જાણ્ય તે બોલ્યા વ્યર્થ ;
 તત્ત્વ વાત જાણોછો તમે, ભણ્યા ગણ્યા તે ભૂતાં ભમે. ૧૭
 રીઝ્યો શેઠ ઉપર એ રાય, મનમાંહી આનંદ ન માય ;
 દાતા થઈદીધા લખ દામ, ગજ ઘોડાને આપ્યુ ગામે. ૧૮
 શેઠ ઉપર બહુ વધ્યો સનેહ, જીવ એક ને જીવ દેહ ;
 પૂવા દહીનો કરે પ્રયોગ, રાજાને બહુ વાધ્યો રોગ. ૧૯

દિન દિન પ્રત્યે આતાં દધી, શરદી રાય શરારે વધી ;
 આરોગે તે ન પચે અન્ન, જનૂ કુખ પાંચે રાજ્યંત. ૨૦
 શેઠ વચન જોલ્યો તે સમે, તત્ત્વ રાય સાંભળજ્યો તમે ;
 ગુરૂથી પાંખ્યા ગીતા સાર, લક્ષ્યા નહિ પણ મિદ્દ જગાર. ૨૧
 તેથી કુઃખ પાંમોછો તમે, જનૂ કુખ યાશે દહિ જમે ;
 સિદ્ધ લહેછે ગીતા સાર, પરમ મિદ્દનો ન લહે પાર. ૨૨
 મિદ્દ સમજ વિન બહુ ન થાય, જ્યુગતિ વિના જીવથી જાય ;
 અમને ગુરૂ મળ્યાછે એક, બાળ્યા તેણે મિદ્દ અનેક. ૨૩
 પૈશ વચન પર વાધી પ્રત્ય, રાજા કહે કહો સધળી ગીત્ય ;
 પ્રધાન થઈ મુજ પાસે રહો, સાચી વાત સર્વથા કહો. ૨૪
 શેઠ કહે સાંભળ જો રાય, કથન મિદ્દનુ જો કેહેવાય ;
 દહિ પૈવા એ મોટો દેવ, સારી તેની કરવી સેવ. ૨૫
 મરિયાંને મીઠું બે મળે, કંકત દેવતો એથી કળે ;
 વિરજાજન એ જાણે વાત, સત્ય મિદ્દ બળિયા સાક્ષાત. ૨૬
 રાજા રીઝ્યો રૂદ્યા સાથ, પ્રધાન મુદ્દા આપી હાથ ;
 ગુરૂ બરાબર મનમાં ગણે, શેઠ કહે તે સધળી મુણે. ૨૭
 ગુણી શેઠ ભૂપતિને ગમે, રાત્ર દિવસ આનંદ રમે ;
 વિદ્વાનોને વાંદ્યુ મુખ, દૂર થયુ અંતરનુ દૂખ. ૨૮
 સિદ્ધ થયુ અરધુ શુભ કામ, હૈયા માંહે આવી હામ ;
 મરી મિઠાનો મોટો ગણ, દૂર થયુ જો કુખ દારણ. ૨૯

એથી રાજા રોઝયો ખણું, તન નીરોગિ થયુ તે તણ ;
 કહે વણિક થયુ શાંણા રાય, ગિતા બિદથી દુખ દુર થાય. ૩૦
 પણ જો જાણે સધળો સાર, તો તો સૂચ તણા નહિ પાર ;
 કહણ કામ એ સેહ નથી, મોટા સિદ્ધ મરેછે મથી. ૩૧
 મનથી તારી મરજી હોય, કહણ વાત સમજાવું તોય ;
 પુરપતિ કહે આ પ્રીય પ્રધાન, મ્હસ તુજને આપ્પુ માન. ૩૨
 વહાલ થકી સધળુ વિસ્તાર, સમજાવી દે સધળો સાર ;
 વણિક વદે એ ભારે વાત, જાય અમેથી માશી જાય. ૩૩
 બિદ માત્ર એ મનથી કહ્યા, હજુ હજારો બાકી રહ્યા ;
 ઉઠયો પ્રધાન કહીને આમ, મકલાતો ચાલ્યો મૂકામ. ૩૪
 પુસ્તક સધળા શાસ્ત્રો તણાં, ઘેર થકી લે આવ્યો ધણાં ;
 કોડ થકી ઢગલો ત્યાં કર્યો, દેખી તે રાજા તો ડોય. ૩૫
 કહે પ્રધાન શીખો જો સહુ, તો તો જાણો બિદજ બહુ ;
 રાજા કહે રાજાહું અમો, તનમનથી શીખવજો તમો. ૩૬
 વસુધાપતિ જાણે વશ થયો, શેઠે શબ્દ એક સામે કહ્યો ;
 ગીતા સાર તણા આ ગ્રંથ, પૂર્ણ બિદનો બાખ્યો પંથ. ૩૭
 રૂઝ ઘટે કાંય બણવું રાય, બણ્યા વિના નવ બિદ જણાય ;
 શિખવુ તમને ગ્રંથો સહુ, બોધે બુદ્ધિ વધશે બહુ. ૩૮
 વિક્રમ સરખા થાશે વળી, નર કરશે કીર્તિ નિર્મળી ;
 બ્યાકણ આદિક વિદ્યા વેદ, બહોતરે બણાવું બિદ. ૩૯

રાજા કહે બહુ રૂકું કહ્યું, મન મારે બહુવાનુ થયું ;
 આજ થકી આરંભુ અમો, તત્ત્વ ગ્રંથ શીખવજો તમો. ૪૦
 પંડિત શેઠ પહેલુ સાર, શિખવ્યુ વ્યાકરણ સર્વ પ્રકાર :
 બિજા ગ્રંથ ટીકાના બહુ, બાબ્ય પ્રજ્ઞંત બહુબ્યા સહુ. ૪૧
 ચતુર ભૂપને આરે વેદ, બની પેરે બહુબ્યા ભિદ ;
 વળતાં સર્વ વૈદનાં ગ્રંથ, ઉપનીષદને સર્વ ઉપાંગ. ૪૨
 સર્વ પુરાણો સહુ ઇતિહાસ, બહુ બહુતાં થઈ બુદ્ધિપ્રકાશ ;
 જુગતિ શીખ્યો જ્યોતિષતણી, બારે ગ્રંથો લીધા બહુ. ૪૩
 અભૂગોળ એ શીખ્યો ખરું, પોગળ સધળું નાહું પર ;
 રીતિરસાયન આદિ અનેક, વૈદ્યક વિદ્યા સહિત વિવેક. ૪૪
 ગાંધર્વ વિદ્યા શીખ્યો ગાન, શિલ્પ શાસ્ત્રનાં સહસ્ત્રવિધાન ;
 ધનુર્વેદ જોયો થઈ ધીર, વસુધા ધીર થયો વડવીર. ૪૫
 રમૂતિયો સર્વ મિમાંસા સાંખ્ય, ઉદ્ધડી વિદ્યા રૂપી આંખ્ય ;
 પાતાંજલની શીખ્યો પેર, જોગ જુગતિ જાણી નિજ ઘેર. ૪૬
 ન્યાય શાસ્ત્ર જોતાં નિદાન, પ્રકટ્યુ પૂર્ણ પદારથ જ્ઞાન ;
 ઈશ્વર કર્તા એકજ લલ્લો, ગપો જ્ઞાનનો સંશય ગયો. ૪૭
 ગીતા કેરે જાણ્યુ જ્ઞાન, ધૂળ્ય મળ્યુ બાવાનુ ધ્યાન ;
 પોખંડીનુ જાણ્યુ પડ્યુ, જ્યારે જ્ઞાન જયારથ જડ્યુ. ૪૮
 અહો આવડી મારી ભૂત, જોગીએ કીધો જડુદ્ય ;
 વગરે બહુયો હું વણુશી ગયો, બોધ તુરંત બાવાનો થયો. ૪૯

મૂઠ સરિખો મુજને કર્યો, અન્ય ગરિખનો શો આશરો;
 ઉત્તમ બાગ્ય અમારૂં આજ, શેઠ મળ્યા તો સરિયાં કાજ. ૫૦
 આંજી અંજન સમજણ તણી, એક મટાડ્યું અંધાપણી;
 ધિકારવા સરખો શો ધર્મ, મેં પાળ્યો નવ સમજ્યો મર્મ. ૫૧
 વણિક રૂપ થઈ આત્મા બાસ, પૂર્વ પુણ્યનો થયો પ્રકાશ;
 પાખંડીથી કીધો પરી, હવે સર્વ મનનો મળ્યો હરો. ૨૫

દોહરા.

પંડિતને પાચે નમ્યો, ભૂપતિ જીલટ ભર ;
 મને મહાજન ગુરૂ મળ્યા, મોટી કીધી ઝર. ૧
 કોણુ દેશ સાચુ કહો, નામ સહિત નિજ નાત ;
 આ પુરમાં ક્યમ આવિયા, વેશ વણિક વિખ્યાત. ૨
 વણિક તમે નથિ વિપ્રહો, મેં પરખ્યું પરમાણુ ;
 કૃપા તમે જ્યારે કરી, જરૂર થયો હું જાણુ. ૩
 તમ પરતાપ ત્રિલોકનું, સાત થકુ ગુણવંત ;
 જડતા ટાળી જીવની, જીધડ્યાં નેત્ર અનંત. ૪
 મળ્યા ન હત જો ગુરૂ તમે, વસમુ થાત વિશેષ ;
 પાખંડીના પંથથી, ડૂબત સઘળો દેશ. ૫
 પંડિત કહે ધન નરપતિ, શુભ થઈ બુદ્ધિ વિશાળ;
 સાચો ધર્મર છે સદા, પરમ ધર્મ પ્રતિપાળ. ૬
 કટમ સહિત રહુ કાશિએ, મારૂં નામ મોરાર ;

- નાત્ય અમારી નાગરી, વિદ્યા-વિમળ વિચાર, ૭
 ભક્તી સભા જ્યાં ભૂપતી, જઈ ત્યાં પાંચો જીત્ય ;
 આઠામિ આવી ચઢ્યો, પૂરણ રાખી પ્રીત્ય. ૮
 પાટણ કેરા પંડિતે, મને કહ્યો તુજ મર્મ ;
 પડ્યો ભૂપ પાખંડમાં, ધુળ્ય મળ્યો સહુ ધર્મ. ૯
 રક્ષણ રૂડા ધર્મનુ, કરે નહીં જો રાય ;
 વર્ણાશ્રમ વણસે વળી, વીતંડ થઈ વહી જાય. ૧૦
 મંત્ર વિચારે માહરે, કરવા પર જીપકાર ;
 વેશ ક્યો છે વૈશનો, સમજવાને સાર. ૧૧
 છત્ર ઝીતાએ છત્રવડે, કાંટે કાંટો જાય ;
 તને પાપથી તારવા, એ કીધો જીપાય. ૧૨
 ભુપ કહે બહુ થયુ, પાવન કીધુ પૂર ;
 દુર્યુણ મારા દેહના, દેખી કાઢા દુર. ૧૩
 દહીં પૌવા એ દેવતા, ગીતા કેરે સાન ;
 ધામ્યુ પેલુ થીરે કરી, દઢ કરો આમ્યુ ધ્યાન. ૧૪
 વળતી વીણા શીખવી, ભાખ્યો સઘળો ભિદ ;
 શુદ્ધ સાન સામ્યુ થયુ, વાંચી ગ્યેયા વેદ. ૧૫
 અર્થ લહ્યો મેં આપથી, તમ પરતાપે તાત ;
 ગુહુ સહુ ગુહુ પડ્યુ, વશી રહે શતવાત. ૧૬
 બાધ વયા બાવા તણો, મેં જાણ્યો રૂપિરાજ ;

- વેદ અર્થ જાણ્યા વિના, કોઈનું ન સરે કાજ. ૧૭
 પરંપરા પાળંડની, પ્રકટી ક્યાંથી પ્રાપ્ત;
 કહો મુજને કરણા કરી, જોયો સંશય જાય. ૧૮
 પંડિત કહે મુશ્વ નરપતિ, -હૃદયે રાખે રાય;
 જુડી અંધ પરંપરા, જગમાં ચાલી જાય. ૧૯
 પેટ કારણે પાપિયા, ખરે કરે પાળંડ : "
 રાજા પરજા છેતરે, દે કુણુ તેને દંડ. ૨૦
 અળ પૂજે પાળંડને, ખરે પુશી નવ થાય;
 ધન દારો સુત ધંપના, લાલચમાં લેવાય. ૨૧
 એક ભમાયે આદમી, ભાળા બહુ ભરમાય;
 જુઠાને જાણે નહી, આખરે કુખીઆ થાય. ૨૨
 ધર્મ ધુરંધરે દહ થઇ, સાંભળજે દૃષ્ટાંત;
 વીરતારી કહુ વારતા, ભાગે તારી ભાંત. ૨૩
 ભુવે વખાણ્યુ ભુતને, ઊપમાં કહી અનેક;
 એક આંધળે ઊર ધણું, ક્યો ન કાંચ વીવેક. ૨૪
 તે બેઠો તરવરે તળે, વળીયો ત્યાંય વંટોળ;
 ખડ ખડ શબ્દ થયો ખરો, ધુળ ઊડી ધમરોળ. ૨૫
 તરત નાશીયો ત્યાં થકી, તનમાં પડીયો ત્રાસ;
 ભય પાંખે તો ભાળીયો, મુખે ન માયે સાસ. ૨૬
 ખોલાયુ નહી જો ધડી, વદી સકે નહી વાત;

ઊંચેયો બીજો આંધળો, બય પાંખેયો ક્યમ જાત, ૨૭
 વળતી તેણે વારતા, કહી બીજને કાંત; ૨૮
 વસે ભુત એ વૃક્ષમાં, પાડ્યાં તોડી પાત. ૨૯
 આવા દોડધુતુ અરે, કડ કડ કરેતુ દંત; ૩૦
 આળ્યો નાહત આ સમિ, આણત મારો અંત. ૩૧
 બીજો અંધ બીનો ઘણો, જણ એ નાહા જાય; ૩૨
 તેણે પણ ત્રાણે મળ્યો, કંપે તેની કાય. ૩૩
 બય પામીને તે બમ્યા, ભયો ભુતનો વૈમ; ૩૪
 અંધ ઘણા એકેકથી; અમથા બરમ્યા એમ. ૩૫
 ને વરતુ જણશે નહી, મુદે ન મળે મુળ; ૩૬
 એ સહુ અંધ પરંપરા, અંધા કરે કલ્પત. ૩૭
 અસત્ર થકી તે આજ લગી, પાળે આણી પ્રીત્ય; ૩૮
 દુખ પામે પણ નાડગે, રતી નાછોડે રીત્ય. ૩૯
 જીવંત સાચ જાણના વીના, મુરખ માને મંત; ૪૦
 એવાં અંધ પરંપરા, જાણે સમજી જન. ૪૧
 આંખો વાળે અંધને, પૂછી લીધો પાર; ૪૨
 એક એકથી આગળે, ઠેઠ બતાવ્યો દાર. ૪૩
 મુરદાસ કહે સાંભળી, વડી ભુતની વાત; ૪૪
 વિચાર કરતાં વૃક્ષમાં, એક થયો ઉત્પાત. ૪૫
 કે પંખી કે પવનથી, શબ્દ થયો બહુ સોર; ૪૬

- ભૂત લહી ભય પામિયો, જગર દીકું જોરે. ૩૭
- ડરે પ્રાંતિ દોડિયો, પડતાં કપો પુકારે; ૩૮
- જગત સર્વ જોવા મળ્યું, ચોદિશ આજી હાર. ૩૯
- સાચું એ સમજ્યો સહી, પ્રાંતિ તામે ભૂત; ૪૦
- અંધે અંધ અનેકમાં, તેવું તૂટે દૂત. ૪૧
- વેદ સાર જાણ્યા વિના, નિશ્ચય ન લહે કોથ; ૪૨
- આવા બહુ આવા ફરે, જુઠા ઠગ સહુ જોમ. ૪૩
- કલિપત વાતો કેટલી, આ જગ માંહિ અપાર; ૪૪
- ગપના અંધ થયા ઘણા, પંથ તણો નહિ પાર. ૪૫
- પંથ પંથ માંહિ પડ્યા, વાદે વઢતાં વેર; ૪૬
- એક બિજની ઊંપરે, જોતાં આવે ઝેર. ૪૭
- એસા તાણ્ય કરે ખરી, લડી મરેછે લાખ; ૪૮
- અંતરમાં આશા ધણી, ઊપર ચોળે રાખ. ૪૯
- એક એકના દેવને, પુરુષ ગણેછે તેહ; ૫૦
- એક પડ્યા બગવાનમાં, અચરત મોટું એહ. ૫૧
- બધો દેશ બગડી ગયો, સહુમાં રહ્યો નસંપ; ૫૨
- જુઠ્યે જુઠ્ય વધી જતાં, જરા મળે નહિ જંપ. ૫૩
- મતવાળા મમતા કરે, વર્ણ વર્ણ વિરોધ; ૫૪
- કર્તા ઈશ્વરના કહે, સાચો કરે ન શાધ. ૫૫
- પરપંચે ધન પારકું, હરવા કરે હમેશ; ૫૬

ઉપર દીસે ઊજળા, વિધવિધ ધારે વેશ. ૪૭
 જાણે જાડું જીવને, બ્રામાં બોલાવે બુત;
 જૂઠી ઝોપધ બહુ કરે, એ મોટા અવધુત. ૪૮
 યુમ રહે યુક્ત કરી, ખાણુ છાંનુ ખાધ;
 અજ નથી આરોગતા, જગમાં એમ જાણાય. ૪૯
 કરે કપટથી કિમિયા, કહુ તે ધરજે કાંઠા;
 જુડી સર્વ જુકિતઓ, મહિપતિ સાચુ માન. ૫૦
 ધુણામાં રાખે ધરી, છલ સહુ છાંણાં માંધ;
 પારાનો પરપંચ છે, કરે નવુ નહિ કાંધ. ૫૧
 ચોપાઈ.

સાચુ સોનુ હોએ સોય, કરે છાંણુ ના જાણે કોય;
 તેવુ પત્રુ ત્રાંખા તણુ, જુટી રસમાં બોળે ધણું. ૧
 મૂકે તેને ધૂણી માય, તે છાંણાને કામે ત્યાંય;
 બધુએ છાંણુ જ્યારે બળે, સાર ત્યાં સોનુ નીકળે. ૨
 કરે કિમિયા એવો એમ, તરત બમે જોઈ બોળા તેમ;
 પારે આંદો પાવે ભરી, ઉપર આંચ અગ્નીની કરી. ૩
 રહે આંદાને પારે જાય, રૂપ એમ બતાવે રાય;
 મીણુ કોથળી મજબુત કરી, જટામાંહી બાંધે જળ ભરી. ૪
 નીચુ શીશ નમાવે જાંય, પુરત થાય ગંગાજળ ત્યાંય;
 એમ જુગતિયો કરે અપાર, સાચુ સહુ માને સંસાર. ૫

પાર વના એવા પરપંચ, શાંણા ક્રોચક જાણે સંચઃ

પ્રકટે પૂર્ણ પદારથ બોધ, સૃષ્ટિથી કર્તાનો શોધ. ૬

ક્રોચનો વાહ્ય તે કયમ જાય, જો એ જાણુ જથારથ થાયઃ

રાંઝયો એમ સાંભળી રાય, પંડિત ગુરુને લાગ્યો પાય. ૭

સંશય મારો શર્વે ગયો, લૌકિક વૈદિક મારગ લયોઃ

અચરત એક સિદ્ધમાં એહ, અન્ન વિના કયમ રાખે દેહ. ૮

પંડિત કે એ સર્વ પ્રપંચ, શોધી જોજો એનો સંચઃ

ક્રોચ પંચ કેરીછે કાય, રુદ્ર વિચારી જોજો રાય. ૯

અન્ન થકી ઉપજેછે દેહ, અન્ન નહિ જીવેછે એહઃ

અલ્પ કરેછે અભાહાર, વશ કરવા ક્રોધદ્રવિકાર. ૧૦

સાથે પ્રાણ સમાધિ કરે, જમે ભક્ષ જ્યારે ઉતરેઃ

નરાહાર ચાલે નહી ક્રોચ, જીવંતી વીચારી સર્વ જોય. ૧૧

કપટી છાંતુ ભોજન કરે, ક્રોધ કરંદ કરંદ કરંદ કરેઃ

સમરાસર ભંગા એમ કરી, વેથ કરે વાદી વાધરી. ૧૨

મૂર્ખા લોક જાહે નહી મર્મ, પાપકાંડોનો પાળે ધર્મઃ

વેદ ધર્મથી પૈર વાંજેથ, દીસે ધૂત્તા દેથ દેથ. ૧૩

છ દર્શનથી છનુ થયાં, ગાંધે ગાંધે ફેંટી ગયાઃ

ઉપ દર્શનથી પંથ અનંત, સર્વ થઈ પૂજારે સંત. ૧૪

પરમેશ્વર થઈ કો પૂજાય, ગુણ તેના શેવક બહુ ગાયઃ

કુતીયાંનું કુતી લે દામ, ધનથી બાંધે સારાં ધામ. ૧૫

સુખ કરીને રાજે ગ્રંથ, પેચે સર્વ ચત્રાવે પંથ;
 માટે તું માને મહીપાળ, કપટી વેશ કરે વીકરાળ. ૧૬
 જોજો છાંનો તુ ત્યાં જઈ, જુઠો ખેઠો જોગી થઈ;
 જુઠાને વચને ને વળ્યા, ટેક તજ સાચાથી ટળ્યા. ૧૭
 પાંચે નહી તે નર પરલોક, સત્ય વીના કાંઈ ન ટોળે શોક;
 બાજીગર જૂઠાં જોઈ બહુ, જાંણે તેને જુઠું સહુ. ૧૮
 દેહ જીવનો દીવ્ય વિચાર, કપટ તજ બજવા કરતાર;
 સત્ય દયા એ સાચો ધરમ, પાળે તે પાંચે પદ પરમ. ૧૯
 હંસ તણી બુદ્ધી જો હોય, પય પીચીને ત્યાગે તોય;
 કપટી કાગ તણો સંગ કરે, હંસ તણી બુદ્ધી તે હરે. ૨૦
 સંગ સરીખા લાગે રંગ, કદી ન કરવો કપટી સંગ;
 પંડિત વાણી કરી પ્રમાણ, ઝાંઝુ રાજ સમજ્યો જાંણ. ૨૧
 દોહરા.

સાચી વાતો સાંભળી, રદ વિચારે રાય;
 જોગીને જોવો જઈ, ખલ કઈ પેરે ખાય. ૧
 રાત્ર સમે રાજ ગયો, વળતી પત્રટી વેશ;
 કાજો ઝોડ્યો કાંબજો, લોક ન જાંણે લેશ. ૨
 જોગીની પાછળ જઈ, વૃક્ષ પછાડી વીર;
 છાંનો બુપ છપી રહ્યો, ધારણ રાખી ધીર. ૩
 એવામાં આવી મળ્યા, એના પેલા ચાર;

- મોજન લાઘ્યાં ભાવતાં, આપ્યો અન્નાહાર. ૪
 જુગતે તે જોગી જમ્યો, નીર્મળ પોષુ નીર;
 ભેદ લહી ભુપે ગણ્યો, પાપંડીનો પીર. ૫
 હુકો આપ્યો હેતથી, સાધક ચાલ્યા સોય;
 રાજા તે પાછળ રહ્યો, કળી ન સક્યો કોય. ૬
 હામ જોઈને ઠગ તણ્યો, ગયો રાય નીજ ઘેર;
 કળાજોઈ કપટી તણ્યો, પંડીતને કહી પેર. ૭
 ભુપ કહે મેં ભાળીયું, જોણે આપુ અન્ન;
 એ ઠગવાને આવીયો, જુહો જોગી જન. ૮
 સાધક રેણે શરમાં, ચેત્રા એના ચાર;
 અવરાવેણે એ ખરા, ઠીક લણે મેં હાર. ૯
 વસે ધર્મશાળા વીણે, વીધવાધ ધારે વેશ;
 ઠગ જાણે સહુને ઠગી, સંશય નહીં લવણેશ. ૧૦
 ધન જો કોઈ જોઈને ધરે, પૈશા બાવા વાસ;
 લેનારા એ લોકનો, વસે શરમાં વાસ. ૧૧
 પંડીત કે વળી પારખુ, રાજા જોને રીત્ય;
 ગણીકાને ત્યાં મોકલો, જોવા ઇંદ્રી જીત. ૧૨
 રાજા કહે રૂડુ કહ્યું, ત્યાગીનો જોઈ તોલ;
 ભાગવશે જો ભામિની, પછે જણાશે પોત. ૧૩
 તેડાવી તણે સમે, એવી યુણકા એક;

- કળાવંત તે કામિની, ટાળે સહુનો ટેક. ૧૪
- તાળ તાનને રાગના, ભેદ ભણી બહુ બાલ્ય;
મહિપતિએ તે માકલી, રૂડી પડતાં રાલ્ય. ૧૫
- રથ બેસી રામા મધ્યે શ્યાળ કરી અંગાર;
બાવો બ્યાં બેઠો હતો, બર્ધ ત્યાં કર્યો બુહાર. ૧૬
- કે બેગી તું કોણકે, કચમ આવી શું કામ;
કેના ધરની કામિની, નિશે લેતુ નામ. ૧૭
- પ્રેમ બોલી પ્રેમદા, નગર ગ્રેઈની નાર;
કરવા દર્શન કારણે, આવી હું આ ઠાર. ૧૮
- અવણે તમને સાંભળ્યા, મોટાએ મહારાજ;
વચનતણી સિદ્ધી પડે, કરે લોકનાં કાજ. ૧૯
- પ્રીત કરી પાયે નમી, પગે પરસિયા પાણ;
અંદન યોગી સિદ્ધને, વહે મધુરી વાણ. ૨૦
- પરકુખબંજન છો પ્રભુ, પરમારથ પર પ્રીત;
સુખકારી સંસારના, રૂડી તમારી રીત. ૨૧
- કુખિયાંના કુખ ટાળવા, વિચરો દેશ વિદેશ;
સમદ્રષ્ટિ સહુ ઊપરે, નીચ ન ઊંચ નરેશ. ૨૨
- દયા કરોછો દીનને, સુખના દાતા સંત;
દર્શનથી દેદારનાં, નીકિં પાપ અનંત. ૨૩
- એમ કહી અખળા નમી, નિર્મળ થઈને નાર;

જુહી મોરો જીવતિએ, અરપી એણે ઠાર. ૨૪
 દામોદરની દોકરી, પરણીછું પુરમાંય;
 શીવચંદ છે સાસરો, કમો નથી ધન કાંય. ૨૫
 ભર્યા ઘણા ભંડારછે, માહિ ઘણો છે માલ;
 ભાત્ય ભાત્યની છે ભત્રી, રૂડી સર્વ રસાલ. ૨૬
 સાત એકછે શેઠ્યનું, તેને છે સંજ્ઞાન;
 મૂરખ પરછે માહરો, મુજને ન મળે માન. ૨૭
 એ માટે આવી અહીં, કરેળા કરો કૃપાળ;
 દુખ ટાળો મુજ દોનનું, બાપા આપો બાળ. ૨૮
 કહો તમે તે હું કર, સ્વામી સેવા સાર;
 વળી કહો તે વાવર, બારે ધન ભંડાર. ૨૯
 અજર કર નહિ આપને, અરપુ તન મન ધન;
 સત પાણી એવક થઈ, બારે કર ભજન. ૩૦
 વચન તણે વશ થઈ રહું, વિધિએ પાણ વરત;
 એક પુત્ર આપો મને, કો તે કર તરત. ૩૧
 દગે વિચાર્યું ઠાકછે, માગિનીનું છે મન;
 સંગ કરે સંતતિ થશે, ધૂતી લઈશું ધન. ૩૨
 તેણે ત્યાં જોત્રા કરી, વિનતા સંગ વિહાર;
 જોઅનવંતો જોમને, જોગી રમિયો જર. ૩૩

પુત્ર થશે ઝો પ્રેમદા, આબ્ય નિત્ય અમ પાસ ;
 કાચ ન જાણે કામિની, રાતે રમથું રાસ. ૩૧
 વાફ કહિ વિનતા વળી, ગઈ પોતાને ઘેર ;
 પરભાતે પોતે કહી, પુરપતિને સહુ પેર. ૩૫
 રાજા પંડિત ખે રહી, વળતી કરચો વિચાર ;
 ધૂતા ધન લેઈને જશે, એલા ઝોના ચાર. ૩૬
 ચોકી મુકો ચોપથી, પકડી લાધા પાંચ ;
 ખુચો લોધુ ધન ખરે, અતી દેખાડી આંચ. ૩૭
 કમળીને કાઢયા કહી, કર્મ દેશથી દૂર ;
 ધર્મ થાપિયો દઢ કરી, નરપતિ વાંધ્યુ નૂર. ૩૮
 પંડિત સહુ તેડયા પછી, પ્રેમે લાગ્યો પાય ;
 કરગોડિ રાજા કહે, કહો હવે ક્યમ થાય. ૪૦
 ધૂતારાના બોધથી, હું ચૂક્યો છુ ધર્મ ;
 સામાને સેવ્યા નહિ, કોટે બાંધ્યુ કર્મ. ૪૧
 ચિક ધિક તેના ધર્મને, ઉત્તમને અપમાન ;
 દોષુ નહિ વિદ્યોત્તમે, દાન કરી સન્માન. ૪૨
 બગુલાં વચ્ચ કરે ભલા, ભાખલ થઈ ગયા ભેખ ;
 કહ્યું કહ્યું કિમ્મત વિના, રહી ન અક્ષલ રેખ. ૪૩
 વેદ ધર્મથી હું વહ્યો, લહ્યો ન ભેદ ભગાર ;
 પંડિતને પ્રેરણ કરી, રૂઝ આલ્યો કરતાર. ૪૪

ગ્રંથ ભણાવ્યા અતિધણા, વળી વિચાર્યા વેદ;
 ભારે બુદ્ધ મરી ગઈ, ભણો જણાયો ભિદ. ૪૪
 પાખંડીના પંચથી, પેલુ કીધું પાપ;
 કરજોડીને કરગર, મુજને કરજ્યો માપ. ૪૫
 પ્રાયશ્ચિત કરવું ઘટે, શુધ કરી સંસ્કાર;
 ઉપવીત બદલુ આ સમે, નીશ તે નીધાર. ૪૬
 મંત્ર કરાવ્યો પંડીતે, સર્વ પ્રકારે સાર;
 પવિત્ર થઈને પુરપતે, આપ્યાં દાન અપાર. ૪૭
 ગજ ઘોડા રથ ગાયનાં, દીધાં બુધી દાન;
 અન્ન વસ્ત્ર ધન આપીયાં, સર્વેને સન્માન. ૪૮
 જન્યકને જુગતે કરી, આપ્યાં દાન અપાર;
 વસુધામાં વાલ્યો ઘણો, જેનો જસ વીરતાર. ૪૯
 વીદ્યાશાળાઓ વળી, ચાપી ગામો ગામ;
 અન્ન છત્ર ઉત્તમ કર્યો, ધર્મશાળનાં ધામ. ૫૦
 નાના વીધીએ નરપતે, સઘળે કર્યો નવાંણ;
 પ્રજા કહે ધન પુરપતી, વીધ વીધ કરે વખાંણ. ૫૧
 દીધાં સર્વે દેશના, પ્રાણીને ભાજન;
 દુગ્ધ ટાળે દુખીયા તણાં, આપે સહુને અન્ન. ૫૨
 વીદ્યા ધણી વધારવા, દે પંડીતને દાન;
 ભીમ વાલ્યો છે ભાજવી, ગાય મુણીજન ગામ. ૫૩

એક સમિ આનંદમાં, ભીમ ભણ્યો બુપાલ; .
 પ્રીત્યે પંડિત જંનને, પૂછ્યાં પ્રશ્ન રસાલ. ૫૪
 શ્રી વીદ્યાન કૃપા કરી, સહુનો સાચો ધર્મ;
 કેમ પેરે કરવું ઘટે, મને બતાવો મર્મ. ૫૫
 વારું અમને વરતવું, સત ધર્મ શી રીત્ય;
 માંનવ મારા દેશના, પાળે પૂરણ પ્રીત્ય. ૫૬
 પંડિત કે' સુણ્ય પુરપતી, કહુ તે ધરતે કાન;
 સાર ધર્મ મૃતીમાં કચ્છો, મનુ વચનો તું માન. ૫૭
 હૃદયે જોળે આપના, રાક્ષ ૩ડી રીત્ય;
 નરજોળે નીજ ધર્મને, પૂરણ આણી પ્રીત્ય. ૫૮
 પ્રાણીને પરલોકમાં, રક્ષણનો કરનાર;
 ધર્મ સહાય થશે ધણી, વસમી વેળે વાર. ૫૯
 માંનવના મૃત્યુ પછી, સખ થઈ જાય શરરે;
 હશે જન્મ ઇંદને, વળે વેગળા વાર. ૬૦
 કળ કળી સહુકારે રહે, જો જન્મ તે તમ જાયા;
 તે વેળા તે જીવને, સાચો ધર્મ સહાય. ૬૧
 ધર્મતણાં લક્ષણ કહુ, સાંભળતે તું સેવા;
 સુખ કરી સધળે થશે, કર નહિ કાલે કોય. ૬૨
 પુર કેરાં સર્વે પશુ, વશ રાજે ગોતાળ;
 ખાય કોયના ક્ષેત્રમાં, ગાફલ ખાયે ગાળ. ૬૩

ઇન્દ્રિય પશુનો આત્મા, ચારણ હાર ચરાસઃ
 કરે અંગાડજ કોયનો, પડે કર્મને પાશ. ૬૪
 માટે માનવ વંશને, ધરથી પેલો ધર્મ;
 સદાચાર સુખ રૂપછે, કરવાં ઉત્તમ કર્મ. ૬૫
 આ લોકે જસ ઉજળો, પર લોકે સુખ સાર;
 એવો સદા આચાર છે, સુખે તરે સંસાર. ૬૬
 કર્મ ફળે આચારથી, ધરમાં ઉપજે જ્ઞાન;
 જ્ઞાન થઈ પાંખે ગતી, બેઠે જઈ ભગવાન. ૬૭
 આચરવું વેદે કહ્યું, એ જાણો આચાર;
 ધારજથી ધારણ કરો. સત્ય ધર્મ એ સાર. ૬૮

ચોપાઈ.

બાહર બીંતરે શાય વિચાર, સદા શુદ્ધમાં રે'વું સાર;
 વપુ વચ્ચે નિત નિર્મળ રહે, દયા જ્ઞાન મનતા મળ દહે. ૧
 પુણ્ય કર્મનો ઉપર પ્રેમ, ઉજવળ મનને કરવું એમ;
 આત્માને ઇન્દ્રિય અગીઆર, વિવેકથી તજવાજ વિહાર. ૨
 વિચાર જે મન વાંછી તણો, સત્ય પંથમાં સાધે ધણો;
 નિંદા ચાડી તજવી નિત્ય, સદા રાખવી સારી રીત્ય. ૩
 ઉત્તમ વિનય સહિત ઉચ્ચાર, કુટ ન કે'વું એક જગાર;
 જોણ મશ્કરી ગંદી ગાળ, અમથુ કોય શિર ન ધરે આળ. ૪
 ધર્મ ઉપર દૃઢતા રાખવી, ભાવે શુભ વાંછો ભાખવી;

ધર્મ વંત જન સાથે પ્રીત. રૂડી સર્વ શીખવી રીત્ય. ૫
 સમજણ લેવી ગુરૂથી સહી, કરવો ખાધ ખિન્નને કહી ;
 નાસ્તિક વચન ન કેહવું કદા, શકિત પ્રમાણે દેજો સદા. ૬
 કરે ધર્મનું ખંડન કોય, અવણે સાંભળવું નહિ સોય ;
 સદા ધર્મમાં કરો સહાય, નિર્મળ બુદ્ધિ વચન મન કાય. ૭
 પાપ પ્રપંચ દંભ ને દ્વેષ. મદ મત્સર મનમાં નહિ લેશ ;
 ખૂર્ત ચોર થઈ ધનતા હરે, પાખંડ સહુ મનથી પરહરે. ૮
 કોય જીવની ન કરવી ઘાત, વેદ ધર્મની મુણવી વાત ;
 કોય જીવનીની સાથે જાર, તન મનથી તજવું નિર્ધાર. ૯
 સુખ સંસાર તણુ જોઈ સાર, ગર્વ ન કરવો એક લગાર ;
 દુખ દેખીને ડગવું નહી, શૂર ધીર થઈ સેહેવું સહી. ૧૦
 વિષય ઉપર કરવો વૈરાગ, તુચ્છ વ્યસનનો કરવો ત્યાગ ;
 આ જીવિકાને અર્થે સહુ, શીખો વિદ્યા હુનર સહુ. ૧૧
 કળા શીખવી સર્વે કોય. સાર સાર ગ્રહી લેવું સોય ;
 વિવેકથી ધનને વાવરો. પાત્ર જોઈને પુણ્યજ કરો. ૧૨
 વિદ્યા વધે જગતમાં જોમ, તેવું સહુને કરવું તેમ ;
 અનેક જનનો જ્યાં ઊપકાર. ધન વાવરવું ત્યાં કરી વિચાર ૧૩
 પરમારથમાં પુણ્ય અપાર, વાવરવું ત્યાં કરી વિચાર ;
 જ્ઞાન ભક્તિને સાચો ધર્મ, અધિક વધે એ કરવું કર્મ. ૧૪
 પાપી પાસે પૈશા જાય, એથી અધરમ ઉજાટો થાય ;
 પુણ્ય વધે જો પૈશા વડે, લક્ષ્મી તેની લેજે ચડે. ૧૫

પાપી પાસે પૈશો યાય, જર જુગદુ કે બસને જાય;
 કે હિંસા કે કૂડાં કર્મ, અંધ કરે ધનથી અધરમ. ૧૬
 કરી કમાઈને નરકે જાય, કપૂત પાપી તે કહેવાય;
 પાંચે સ્વર્ગ એ પૈશા વડે, અતિ ઉપકાર ધર્મ આવડે. ૧૭
 કષ્ટ વડે ધન પેદા કરે, ધમહીન ધૂલ્યમાં ધરે;
 તે પામર પાપી કેવાય, જર જમને હાથે જાય. ૧૮
 આ લોકે અન્યાયે કરી, ભારે ધન ભંડારે ભરી;
 પરલોકે જઈને પસ્તાય, ખળનુ સાંચુ કોયક ખાય. ૧૯
 અતિ લાભે અવળુ આવરે. સાધુ બ્રાહ્મણ સહનુ હરે;
 દાન દયા નહિ સત સંતોષ, દિનને રાત્ર કરે બહુ દોષ. ૨૦
 મુકૂત સાધન નહિ કાંઈ સરે, શઠ તે નરક વિષે સંચરે;
 મોટા જમ કિંકરનો માર, ઉગારે કોણુ એણીવાર. ૨૧
 કુલ કુટુંબ દારા મુત મોય, બાળી રાખ કરીને રોયા;
 સ્વારથનો સગળો સંસાર, મુકાવે કોંણુ જમનો માર. ૨૨
 અચેત જીવને શું કહે અતિ, ગાફલ નરને ન મળે ગતી;
 બુંડ સરીખો ભાગ વિલાસ, તુચ્છ બુદ્ધિને ન મળે ત્રાસ. ૨૩
 દેહ ધરી સહુને દે કુખ, ધિક ધિક તે જનનીની કુખ;
 ઉછેરયો અંગારો થયો, ગુણ હીણો સધજેથી ગયો. ૨૪
 પીડા પાંખી રાખ્યો પેટ, વૃથા ગઈ ને કીધી વેઠ;
 કુર્કમી ને કુળમાં યાય, પૂવજ તેના બહુ પસ્તાય. ૨૫
 મોટા સહુથી માનવ દેહ, ખોટામાં નવ ખોવો તેહ;
 પરમ ધરમ પરમારથ કામ, હરી ભજવા રાખીને હામ. ૨૬

સુપનાવત જાંણી સંસાર, સદાય બજવો સરજન હારઃ
 પરમેશ્વરની સાથે પ્રીત, હડી એ બકિતની રીત. ૨૭
 સાચા સાધુજનનો સંગ, આનંદ ઉપજે અંગો અંગઃ
 સદાય ઉપજે સત્યવિચાર, પ્રભુ સાથે હોય પ્રેમ અપાર. ૨૮
 પ્રભુને ભુલે નહિ પળ એક, સત્ય ધર્મની સાચી ટેકઃ
 યુર કનેચી લેવું જ્ઞાન, ધરવું પરમેશ્વરનું ધ્યાન. ૨૯
 જોય જુગત એકાંતે જઈ, પ્રભુને પ્રારથવા રિયર થઈઃ
 રવું સમરણ તણે કાળ, જુડી જાંણી સહુ જંજળ. ૩૦

દોહરા.

જોખન ધન સુખ જોખને, મદનવ ધરવો મેનઃ
 બંગુર સધળા બોગછે, સર્વ વિલાસ સુખન. ૧
 દિન દિન જાએ દોડવું, જોખન પુરવું જાંણઃ
 ઘટતાં ઘટતાં ધટ જશે, ગાફિલ ગર્વ ન આંણ. ૨
 તુષિ ન થાએ તુજને, ભાવેછે બહુ ભોગઃ
 વદ પાણુ વિચારજે, સહુને શિરે એ રોંગ. ૩
 જોખનમાં જો ના બન્યું, સાધન સુદૃઢ સારઃ
 વદ પણે પરવશ થશે, હેડ પડે હચિયાર. ૪
 નેત્ર કાંનને કરમરણ, તન કંપે નહી દંતઃ
 એવું જાંણી આજવી, ભજ ભાવે ભગવંત. ૫
 વદપણુ વસમુ ધણુ, બાળ પણે બહુ દુખઃ
 જોખનમાં જુવતી તણુ, મુરખ માંને સુખ. ૬

શરીર.

- આણ અંત મધ્ય એમછે, જોતુ વીચારી જનન;
 આયુષ કાં એજે ખુવે, સાચુ કરય સાધન. ૭
- ફનાયામાં દેહી ધરી, કીધાં નહી શુભ કામ;
 હાથો પું હાથે કરી, ન થયુ સાદ નામ. ૮
- ધર્મ ન સાદ્યો ધરયકી, કરશે સહુ ધિકાર;
 આખ્યો તેમ એવો મયો, એ જહુ બુદ્ધ્ય અપાર. ૯
- વાંકો થઈ વરણાગિયો, મરડ મોઢા મૂછ; •
 પરમારથ પ્રીછાવિના, ખરાખ ખરનં પૂછ. ૧૦
- સાર ના જાણુ શરીરને, રૂકુ દેખી રંગ;
 કાળ કૂટો કરી નાખશે, એવું બિજવળ અંગ. ૧૧
- મુખ દેખી સંસારનાં, સુરખ મન મકલાય;
 આજ કાલને આંતરે, હુતા નોતા થાય. ૧૨
- વિજળી જોયો વેગછે, જીવન અપળ જરે;
 ચતુર હશે તે ચેતશે, હાથર આણી હર. ૧૩
- સુરખના મનમાં નહિ, તજબર એવો ત્રાસ;
 જાળે પડિયા જીવડા, વળગ્યા વિષય વિલાસ. ૧૪
- મજે સૂખતો માણુજો, ધર્મ ન તજશે ધીર;
 ભકિત કરો ભગવંતની, સૂક્ત થશે શરીર. ૧૫
- વચન સાંભળી વિપ્રનાં, હાથે હરખ્યો રાય;
 પુરપતિ સહુ પંડીતને, પ્રેમે લાગ્યો પાય. ૧૬
- પ્રધાન થઈ પંડીત રહ્યો, રૂકુ આણુ રાજ;
 જુડ મટાડી જગતની, ક્યાં ધર્મનાં કાજ. ૧૭

વિદ્યા વિનય વિવેક બહુ, સત્ય દયા તપ દાન;
 સરવે જનને શીખવે, પુરપતિને પરધાન. ૧૮
 આગળ નરે એવા થયા, વિદેશમાં રહી વાત;
 પંડિતના પરતાપથી, આશી આલી ખ્યાત. ૧૯
 વિદ્યાની વૃદ્ધી કરે, રૂડા હોય જે રાય;
 ધર્મ વધે ધરણી વિશે, જુદા જગતનો જાય. ૨૦
 સવત એગણી સત્તરે, ગુણ મય કીધો ગ્રંથ;
 સાંભળતાં સંશય ટળે, પળે ધર્મને પંથ. ૨૧
 કોય પંડિતના મુખ થયે, સાંભળવી હતી સોય;
 કવિતા માંહિ તે કથી, સાંભળજો સહુ કોય. ૨૨
 વાસ મહાતજમાં વસુ, નાગર મારી નાત;
 છોટમ માઝ નામછે, વિગતે બાંધી વાત. ૨૩

સમાપ્ત.

નાચે લખેલા પુરતકો અમદાવાદમાં બદર આગળ જા-
 મેશ્વરીમાંથી મીરજાં ઇસખખાં પઠાણ પાસેથી રોકડી કીમતે
 મળશે. ૩. આ. પૈ. ૩. આ. પૈ.
 ભાળા ભીમની વાર્તા. ૦—૩-૦ બવઈ સંગ્રહ. ૨—૦-૦
 સ્ત્રી કેળવણી વીશે. ૧—૦-૦ સુડા ખાતેરી વાર્તા. ૧-૧૨-૦
 વુખમતા શીરકે સોખતે વીદ્યા મહીમાં. ૦—૩-૦
 અસર... ૦-૧૨-૦ જયકુમારી વીલાસ. ૦—...
 સ્ત્રી વીધય મોહન કાવ્ય. ૦—૧-૬ આંકની સોપડી. ૦—
 લક્ષ્મી મહીમાં. ૦—૧-૬

